

Byla C-265/23 [Volieva]¹**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2023 m. balandžio 25 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Okrazhen sad – Sliven (Bulgarija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. balandžio 12 d.

Kaltinamieji baudžiamojoje byloje:

DM

AV

WO

AQ

Pagrindinės bylos dalykas

Pagrindinė byla grindžiama *Nakazatelno-protsesualen kodeks* (Baudžiamojo proceso kodeksas, toliau – NPK) 247 ir paskesniais straipsniais ir buvo pradėta pagal kaltinamąjį aktą, kurį dabar jau panaikinta *Spetsializirana prokuratura* (Specializuota prokuratūra) prie *Spetsializiran nakazatelen sad* (Specializuotas baudžiamasis teismas), kuris 2022 m. liepos 7 d. taip pat buvo panaikintas, pateikė DM, AV, WO ir AQ atžvilgiu dėl nusikalstamų veikų, numatytų *Nakazatelen kodeks* (Baudžiamasis kodeksas, toliau – NK) 321 straipsnio 3 dalyje, siejamoje su 2 dalimi (priklausymas nusikalstamai organizacijai), ir NK 301 straipsnio 1 dalyje (pasyvioji korupcija).

¹ Šiai bylai priskirta fiktyvi pavardė, neatitinkanti proceso šalies tikrosios pavardės.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Sąjungos teisės išaiškinimas, SESV 267 straipsnis

Prejudiciniai klausimai

1. Ar Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 52 straipsnis, siejamas su 47 straipsniu, 2008 m. spalio 24 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2008/841/TVR dėl kovos su organizuotu nusikalstamumu 4 straipsnis ir Europos Sąjungos sutarties 19 straipsnio 1 dalies trečias sakiny, kalbant apie baudžiamąsias bylas dėl veikų, patenkančių į Sąjungos teisės taikymo sritį, turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai įtvirtintosios Baudžiamojo proceso kodekso (iš dalies pakeista redakcija, paskelbta *Darzhaven vestnik* (Oficialusis leidinys) Nr. 63/2017, įsigaliojusi 2017 m. lapkričio 5 d.) XXVI skyriuje, kuriomis panaikinama kaltinamojo teisė į tai, kad baudžiamoji byla jam būtų nutraukta, jeigu ši teisė atsirado galiojant įstatymui, kuriame tokia galimybė buvo numatyta, bet dėl teismo klaidos ji buvo konstatuota tik panaikinus tą įstatymą?

2. Kokios konkrečiai Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje numatytos veiksmingos teisinės gynybos priemonės turėtų būti užtikrinamos tokiam kaltinamajam, visų pirma ar nacionalinis teismas turi apskritai nutraukti tokiam kaltinamajam baudžiamąją bylą, jeigu anksčiau bylą nagrinėjusio teismo kolegija to nepadarė, nors bylos nutraukimo sąlygos pagal tuo metu galiojusį nacionalinį įstatymą buvo tenkinamos?

Europos Sąjungos teisės nuostatos ir jurisprudencija

Europos Sąjungos sutartis: 19 straipsnio 1 ir 3 dalys

Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo: 267 straipsnis

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija: 47, 48 ir 52 straipsniai

2008 m. spalio 24 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2008/841/TVR dėl kovos su organizuotu nusikalstamumu: 4 straipsnis

2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/13/ES dėl teisės į informaciją baudžiamajame procese: 10, 14, 27, 28 ir 41 konstatuojamosios dalys

2018 m. birželio 5 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas *Kolev ir kt.* (C-612/15, EU:C:2018:392)

2011 m. gegužės 10 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) sprendimas *Dimitrov ir Hamanov prieš Bulgariją* (peticijos Nr. 48059/06 ir

Nr. 2708/09) ir 2012 m. sausio 10 d. Sprendimas *Biser Kostov prieš Bulgariją* (peticija Nr. 32662/06)

Nacionalinės teisės nuostatos

NPK (nuo 2006 m. balandžio 29 d. iki 2010 m. gegužės 28 d. galiojusi redakcija): 334 straipsnio 4 punktas, 368 straipsnio 1 ir 2 dalys, 369 straipsnio 1–5 dalys

Zakon za izmenenie i dopalnenie na NPK (NPK pakeitimo ir papildymo įstatymas, paskelbtas DV Nr. 32, 2010, įsigaliojęs 2010 m. gegužės 28 d.): 51, 54 ir 66 straipsniai

NPK (nuo 2013 m. rugpjūčio 13 d. iki 2017 m. lapkričio 5 d. galiojusi redakcija): 334 straipsnio 4 punktas, 368 straipsnio 1 ir 2 dalys, 369 straipsnio 1–5 dalys

NPK (nuo 2017 m. lapkričio 5 d. galiojanti redakcija): 246 straipsnio 1–4 dalys, 334 straipsnio 4 punktas, 368 straipsnio 1–3 dalys, 369 straipsnio 1–3 dalys

Prehodni i zaklyuchitelni razporedbi kam Zakona za izmenenie i dopalnenie na Zakona za sadebnata vlast (Teismų sistemos įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo pereinamojo laikotarpio ir baigiamosios nuostatos, DV Nr. 32, 2022, įsigaliojo 2022 m. liepos 28 d., iš dalies pakeistos *Konstitutsionen sad na Republika Bulgaria* (Bulgarijos Respublikos Konstitucinis Teismas) sprendimu Nr. 7) Nr. 56, 2022 m.): 43, 48–53 ir 59 straipsniai

NK: 20, 26, 301 ir 321 straipsniai

Trumpas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 2013 m. liepos 5 d. ikiteisminio tyrimo institucijos nurodymu penkiems asmenims, tarp jų – DM, dėl nusikalstamų veikų, numatytų NK 321 straipsnio 3 dalyje, siejamoje su 2 dalimi (priklausymas nusikalstamai organizacijai), ir NK 301 straipsnio 1 dalyje (pasyvioji korupcija), buvo suteiktas kaltinamojo statusas.
- 2 Dėl pernelyg ilgos ikiteisminio proceso trukmės kaltinamoji DM 2015 m. rugpjūčio 31 d. Specializuotam baudžiamajam teismui pateikė prašymą jos bylą išnagrinėti teisme pagal tuo metu galiojusią NPK 368 straipsnio 1 dalies nuostatą.
- 3 Specializuotas baudžiamasis teismas 2015 m. rugsėjo 30 d. nutartimi, kuri buvo įtraukta į šio teismo dokumentų registrą, pagal tuo metu galiojusios redakcijos NPK 369 straipsnio 1 dalį bylos dokumentą perdavė Specializuotai prokuratūrai ir suteikė jai galimybę per tris mėnesius perduoti bylą nagrinėti teismui pateikiant kaltinamąjį aktą, pateikiant pasiūlymą atleisti kaltinamąją nuo baudžiamosios atsakomybės ir skirti jai administracinę bausmę ar surengiant derybas dėl kaltinimų pripažinimo arba nutraukti bylą ir teismui pateikti atitinkamą pranešimą.

- 4 2016 m. sausio 8 d. Specializuota prokuratūra bylą perdavė nagrinėti teismui pateikdama kaltinamąjį aktą keturių kaltinamųjų, tarp jų – DM, atžvilgiu dėl nusikalstamų veikų, numatytų NK 321 straipsnio 3 dalyje, siejamoje su 2 dalimi, ir NK 301 straipsnio 1 dalyje.
- 5 2016 m. vasario 3 d. teisėjas pranešėjas tos pačios dienos nurodymu pagal tuo metu galiojusios redakcijos NPK 249 straipsnio 2 dalį, siejamą su 248 straipsnio 2 dalies 3 punktu, dėl atitaisomų esminių procedūrinių pažeidimų nutraukė teismo procesą ir grąžino bylą prokuratūrai, kad ji pašalintų pažeidimus. Remiantis iki 2017 m. lapkričio 5 d. pakeitimo galiojusio NPK 369 straipsnio 3 dalimi, Specializuotai prokuratūrai buvo nustatytas vieno mėnesio terminas, per kurį ji turėjo pašalinti procedūrinius pažeidimus ir perduoti teismui DM bylą dėl kaltinimo nusikalstamomis veikomis, numatytomis NK 321 straipsnio 3 dalyje, siejamoje su 2 dalimi, ir NK 301 straipsnio 1 dalyje.
- 6 Per nustatytą vieno mėnesio terminą buvo parengtas naujas kaltinamasis aktas. Jį Specializuota prokuratūra 2016 m. kovo 22 d. pateikė teismui.
- 7 Specializuotame baudžiamajame teisme buvo pradėtas procesas. Teisėjas pranešėjas nenustatė, kad ikiteisminiame procese būtų padaryta atitaisomų esminių procedūrinių pažeidimų, ir paskyrė bylos nagrinėjimo viešame posėdyje dalyvaujant proceso šalims datą.
- 8 Kaltinamoji DM bylą nagrinėjusiai Specializuoto baudžiamojo teismo kolegijai 2016 m. balandžio 5 d. pateikė prašymą, o 2016 m. balandžio 13 d. pareiškė prieštaravimą ir pareikalavo, kad dėl ikiteisminiame procese padarytų naujų procedūrinių pažeidimų baudžiamoji byla, remiantis iki 2017 m. lapkričio 5 d. pakeitimo galiojusio NPK 369 straipsnio 4 dalies trečia alternatyva, jai apskritai būtų nutraukta.
- 9 Tokius pat prašymus 2016 m. gegužės 25 d. ir 2016 m. birželio 27 d. teismo posėdžiuose pateikė ir kaltinamosios DM gynėjai. Teismas atskirosiomis nutartimis, kurios buvo užfiksuotos protokoluose, šių prašymų netenkino motyvuodamas tuo, kad, jo nuomone, kaltinamasis aktas atitiko NPK 246 straipsnyje nustatytus reikalavimus.
- 10 2017 m. lapkričio 5 d. įsigaliojo NPK XXVI skyriaus pataisos, kuriomis buvo panaikinta galimybė dėl pernelyg ilgos ikiteisminio proceso trukmės arba ikiteisminiame procese padarytų esminių procedūrinių pažeidimų nutraukti baudžiamąją bylą.
- 11 Byla Specializuotame baudžiamajame teisme buvo nagrinėjama daugiau kaip pusketvirtų metų (pradėta 2016 m. kovo 23 d., baigta 2019 m. lapkričio 19 d. priimant sprendimą).
- 12 2019 m. lapkričio 19 d. sprendime Specializuotas baudžiamasis teismas kaltinamąją DM pripažino kalta dėl jai inkriminuojamų nusikalstamų veikų, skyrė jai laisvės atėmimo bausmę, baudą ir atėmė su jos pareigomis susijusias teises.

- 13 Sprendimas buvo apskūstas *Apelativen spetsializiran nakazatelen sad* (Specializuotas apeliacinis baudžiamasis teismas), jame pradėtas procesas.
- 14 2020 m. lapkričio 9 d. sprendimu Specializuotas apeliacinis baudžiamasis teismas panaikino Specializuoto baudžiamąjį teismo sprendimą ir grąžino jam bylą išnagrinėti iš naujo motyvuodamas tuo, kad esama tokių atitaisomų esminių procedūrinių pažeidimų, dėl kurių 2016 m. kovo 22 d. kaltinamasis aktas neatitinka NPK 246 straipsnyje nustatytų reikalavimų.
- 15 Bylą grąžinus, Specializuotas baudžiamasis teismas, išnagrinėjęs NPK 248 straipsnio 1 dalyje nurodytus aspektus ir priėmęs dėl jų sprendimą, 2021 m. vasario 3 d. nutartimi, kuri buvo užfiksuota protokole, nutraukė teismo procesą ir grąžino bylą prokuratūrai, kad ji pašalintų ikiteisminiame procese rengiant kaltinamąjį aktą padarytus esminius procedūrinius pažeidimus, kurie buvo nustatyti ir išsamiai nurodyti Specializuoto apeliacinio baudžiamąjį teismo sprendime.
- 16 2022 m. liepos 7 d. Specializuota prokuratūra pateikė naują kaltinamąjį aktą kaltinamosios DM ir kitų trijų kaltinamųjų atžvilgiu. Specializuotame baudžiamajame teisme buvo pradėtas procesas.
- 17 2022 m. liepos 15 d. nurodymu teisėjas pranešėjas nutraukė procesą Specializuotame baudžiamajame teisme ir pagal Teismų sistemos įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymo pereinamojo laikotarpio ir baigiamąsias nuostatas (2022 m. balandžio 26 d. DV Nr. 32, įsigaliojo 2022 m. liepos 28 d.) 49 straipsnį perdavė bylą kompetentingam regioniniam teismui – *Okrazhen sad* – *Stara Zagora* (Stara Zagoros apygardos teismas).
- 18 Stara Zagoros apygardos teisme buvo pradėtas procesas, bet jame visi teisėjai nurodė esantys šališki. Teismo procesas buvo sustabdytas, o byla pagal NPK 43 straipsnio 3 punktą perduota *Varhoven kasatsionen sad* (Aukščiausiasis kasacinis teismas) tam, kad jis bylai nagrinėti paskirtų kitą lygiavertį teismą, nes kompetentingame – Stara Zagoros apygardos – teisme nebuvo įmanoma sudaryti kolegijos. 2023 m. sausio 17 d. Aukščiausiojo kasacinio teismo nutartimi byla buvo perduota nagrinėti regioniniam teismui *Okrazhen sad* – *Sliven* (Sliveno apygardos teismas).
- 19 Sliveno apygardos teisme buvo tęsiamas procesas. Šiame procese DM gynėjas iškėlė klausimą dėl baudžiamosios bylos nutraukimo šiai kaltinamajai ir pateikė teismo kolegijai prašymą teikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 20 NPK XXVI skyriaus koncepcija, pagal kurią kaltinamasis gali prašyti bylą išnagrinėti teisme arba nutraukti, jau egzistavo ankstesniame NPK (239a straipsnis). Ši koncepcija buvo perkelta ir į 2006 m. balandžio 29 d.

įsigaliojusį NPK (paskelbtas 2005 m. spalio 28 d. DV Nr. 86), o Bulgarijos Respublikos Konstitucinis Teismas ją pripažino suderinama su šalies Konstitucija.

- 21 NPK XXVI skyriumi siekiama užtikrinti, kad tyrimas būtų atliktas per tinkamą laikotarpį ir taip išvengiama pavojaus, kad, asmeniui suteikus kaltinamojo statusą, byla dėl įvairių priežasčių metų metus būtų paruošiamajame baudžiamosios bylos etape, o kaltinamasis patirtų visas neigiamas tokio statuso pasekmes.
- 22 Galimybės kaltinamajam prašyti perduoti jo bylą teismui taikymas netrukdo atlikti išsamaus tyrimo, nes pagal NPK 219 straipsnio 1 dalį kaltinamojo statusas asmeniui suteikiamas tuomet, kai surinkta pakankamai jo kaltės įrodymų. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad dėl šios priežasties dvejų metų nuo proceso pradėjimo pirmojoje instancijoje terminas ir vienu metų apeliaciniame procese terminas turėtų būti pakankami likusiems įrodymams surinkti.
- 23 2006 m. redakcijos NPK XXVI skyriuje teisės aktų leidėjas buvo numatęs ir galimybę, kad pirmosios instancijos teismas nepasinaudoja pagal NPK 369 straipsnio 4 dalį turima teise tam tikromis sąlygomis nutraukti baudžiamąją bylą, nors tos sąlygos tenkinamos; tokiu atveju šią teisę turi apeliacinės instancijos teismas, bet tik peržiūrėdamas sprendimą po to, kai buvo užbaigtas procesas pirmosios instancijos teisme (argumentas remiantis NPK 334 straipsnio 4 punktu).
- 24 NPK pakeitimo ir papildymo įstatymu 2010 m. NPK XXVI skyrius buvo panaikintas. Vis dėlto pagal šio įstatymo pereinamojo laikotarpio nuostatą leidžiama pagal NPK XXVI skyrių tebenagrinėjamas bylas užbaigti taikant ankstesnes proceso taisykles (t. y. galiojusias iki šio skyriaus panaikinimo). Taip sukuriama nuspėjamumas ir teisinis tikrumas asmenims, inicijavusiems bylos nagrinėjimo teisme procesą, kitaip tariant, užtikrinama, kad tokie asmenys galėtų pasinaudoti teise prašyti nutraukti jiems baudžiamąją bylą, jeigu tenkinamos NPK 369 straipsnio 4 dalyje nustatytos sąlygos.
- 25 Šiuo klausimu EŽTT 2011 m. gegužės 10 d. Sprendimo *Dimitrov ir Hamanov prieš Bulgariją* 92 ir 119 punktuose konstatavo, kad procesas pagal panaikintą NPK XXVI skyrių buvo vienintelė teisinės gynybos priemonė, kurią EŽTT buvo pripažinęs tam tikrose situacijose veiksminga kalbant apie baudžiamųjų bylų trukmę Bulgarijoje, nes jis galėjo atlikti paspartinimo funkciją (teismas bylą išnagrinėja greičiau) arba kompensavimo funkciją (byla nutraukiama). EŽTT savo sprendime nurodė, kad Bulgarija per 12 mėnesių nuo to sprendimo įsigaliojimo turi nustatyti veiksmingos teisinės gynybos priemonę, atitinkančią sprendime nurodytus reikalavimus.
- 26 2012 m. Sprendimo *Biser Kostov prieš Bulgariją* 85 punkte EŽTT dar kartą konstatavo, kad procesas pagal ankstesnės redakcijos NPK 239a straipsnį (panaikintas), kuris buvo įtrauktas *Zakon za izmenenie i dopalnenie* (Pakeitimo ir papildymo įstatymas, DV Nr. 50/2003) ir kuriame pirmą kartą buvo sureguliuotas

bylos nagrinėjimo teisme kaltinamojo prašymu procesas, buvo vienintelė teisinės gynybos priemonė, kurią, atsižvelgiant į skundus dėl pernelyg ilgų baudžiamųjų bylų trukmės, buvo galima laikyti veiksminga. EŽTT dar papildė, jog konkrečiu atveju procesas pagal NPK 239a straipsnį „[nulėmė], kad buvo tuoj pat nutrauktas trūkumų turintis ikiteisminis tyrimas, kuriam buvo būdinga tai, kad prokuratūra atkakliai atsisakydavo nagrinėti nuolat teismų išreiškiamas abejones“. Kitaip tariant, bylos perdavimas teismui kaltinamojo prašymu yra teisių pažeidimo pasekmė, o ne teisių pažeidimo priežastis.

- 27 Atsižvelgiant į du pirmiau minėtus ir kitus Bulgarijai nepalankius EŽTT sprendimus dėl pernelyg ilgų proceso trukmės, NPK XXVI skyrius 2013 m. vėl įsigaliojo (DV Nr. 71/2013), o jo formuluotė buvo beveik tapati 2006 m. redakcijai. 368 straipsnio 1 dalis buvo papildyta nuostata, kad laikotarpis, per kurį byla buvo nagrinėjama teisme arba baudžiamosios bylos nagrinėjimas buvo sustabdytas, neįtraukiamas į dvejų metų terminą. 369 straipsnio 1 dalyje nustatytas terminas buvo pratęstas nuo dviejų iki trijų mėnesių. Vėl nustatyta galimybė apeliacinės instancijos teismui nutraukti baudžiamąją bylą pagal NPK 334 straipsnio 4 punktą, jei pirmosios instancijos teismas šia pagal NPK 369 straipsnio 4 dalį suteikiama teise nepasinaudojo.
- 28 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad šiuo atveju kaltinamoji DM bylos nagrinėjimo teisme procesą inicijavo 2015 m. rugpjūčio 31 d., o tuo metu galiojo 2013 m. redakcijos NPK XXVI skyrius. Dėl šios priežasties teismas padarė išvadą, kad NPK 368 straipsnio 1 dalyje nustatytos sąlygos tenkinamos, ir nustatė prokuratūrai trijų mėnesių terminą kaltinamajam aktui pateikti. Prokuratūra jį pateikė, bet teismas konstatavo, kad ikiteisminiame procese padaryta esminių procedūrinių pažeidimų, ir pagal galiojančio NPK 369 straipsnio 3 dalį nustatė prokuratūrai paskutinį vieno mėnesio terminą šiems procedūriniams pažeidimams pašalinti. Jei prokuratūra per nustatytą terminą nepašalina procedūrinių pažeidimų arba padaro naujų, baudžiamoji byla kaltinamajai DM net ir be atitinkamo proceso šalių prašymo pagal NPK 369 straipsnio 4 dalį turi būti nutraukiama.
- 29 Per taip nustatytą vieno mėnesio terminą 2016 m. kovo 22 d. prokuratūra teismui pateikė naują kaltinamąjį aktą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo manymu, nesutariama pirmiausia dėl to, ar šis kaltinamasis aktas atitinka NPK 246 straipsnyje nustatytus reikalavimus, pagal kuriuos kaltinimai turi būti suformuluoti aiškiai ir nedviprasmiškai, kad kaltinamieji galėtų juos suprasti, veiksmingai organizuoti savo gynybą ir rinkti atitinkamus įrodymus. Šis klausimas kaltinamosios DM prašymu buvo nagrinėjamas 2016 m. gegužės 25 d. ir 2016 m. birželio 27 d. teismo posėdžiuose – kaltinamosios gynėjai nurodė, jų manymu, kaltinamajame akte esančius trūkumus ir pareikalavo pagal tuo metu – 2016 m. – galiojusio NPK 369 straipsnio 4 dalies trečią alternatyvą nutraukti kaltinamajai baudžiamąją bylą. Vis dėlto teismas šiais argumentais nesirėmė, konstatavo, kad atitaisomų esminių procedūrinių pažeidimų nėra, ir atsisakė nutraukti kaltinamajai DM baudžiamąją bylą.

- 30 Pagal NPK nuostatas teismo sprendimai, kuriais baudžiamoji byla nutraukiama, gali būti atskirai (tiek kaltinamojo, tiek prokuratūros) apskundžiami apeliacinėje instancijoje, o sprendimai, kuriais nutraukti baudžiamąją bylą atsisakoma, – negali. Pastarieji sprendimai gali būti peržiūrėti kitų instancijų teismuose, bet tik kartu su pirmosios instancijos teismo sprendimu. Todėl teisinės apsaugos galimybės, kuriomis buvo galima pasinaudoti procese pirmosios instancijos teisme 2016 m., kiek tai susiję su iš NPK 369 straipsnio 4 dalies trečios alternatyvos kylančia teise, kad kaltinamajai DM baudžiamoji byla būtų nutraukta, šiame baudžiamosios bylos etape jau išnaudotos.
- 31 Pagal tuo metu galiojusios redakcijos NPK (334 straipsnio 4 punktas) tuo atveju, jei pirmosios instancijos teismas nepasinaudoja pagal NPK 369 straipsnio 4 dalį turimomis teisėmis, atsiradusią teisę į tai, kad byla būtų nutraukta, buvo galima apsaugoti, konkrečiai – apeliacinėje instancijoje peržiūrint apkaltinamąjį nuosprendį. Antrosios instancijos teismas, konstatavęs, kad ikiteisminiame procese, įskaitant kaltinamojo akto rengimą, iš tikrųjų buvo padaryta procedūrinių pažeidimų, turėjo panaikinti apkaltinamąjį nuosprendį ir remdamasis NPK 334 straipsnio 4 punkto antra alternatyva nutraukti baudžiamąją bylą pagal tuo metu galiojusios redakcijos NPK 369 straipsnio 4 dalį. Šia apeliacinės instancijos teismo teise sukuriama teisinis tikrumas ir nuspėjamumas asmenims, įgijusiems teisę pagal NPK 369 straipsnio 4 dalį. Be to, ši antrosios instancijos teismo teisė rodo, kad pagal NPK XXVI skyrių vykdomas procesas iš esmės nėra užbaigiamas pateikiant teismui kaltinamąjį aktą.
- 32 Taigi, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo manymu, pagal NPK XXVI skyrių vykdomas procesas, kurį kaltinamoji DM inicijavo 2015 m. rugpjūčio 31 d., vyks iki galutinio sprendimo jos baudžiamosios byloje priėmimo, todėl tebevyksta ir šiuo metu. Kadangi pirmosios instancijos teismas atsisakė nutraukti kaltinamajai DM baudžiamąją bylą, 2016 m. birželio 27 d. ji turėjo vienintelę galimybę apsaugoti šią teisę – prašyti, kad byla nutrauktų apeliacinės instancijos teismas, bet tik po to, kai nuosprendį bus priėmęs pirmosios instancijos teismas.
- 33 Kol teismas nagrinėjo šią 2016 m. iškeltą bylą, tuo tarpu (konkrečiai – 2017 m. lapkričio 5 d.) įsigaliojo NPK XXVI skyriaus pataisos. Jomis buvo panaikintas iki tol taikytas bylos nagrinėjimo teisme kaltinamojo prašymu institutas. Kitaip nei NPK XXVI skyriaus ankstesnio panaikinimo atveju, šįkart pereinamojo laikotarpio nuostatos dėl pagal NPK XXVI skyrių nagrinėjamų bylų, kaip antai kaltinamosios DM, nenumatyta. Sukurtas visiškai kitas mechanizmas, kuriuo siekiama paspartinti ikiteisminį ir teismo procesus, bet nenumatyta kompensavimo funkcijos tam atvejui, jei paspartinimo priemonės neduoda rezultato. Faktiškai buvo panaikinta galimybė nutraukti baudžiamąją bylą dėl pernelyg ilgos ikiteisminio proceso trukmės ir pasikartojančių atitaisomų esminių procedūrinių pažeidimų.
- 34 Procesas Specializuotame baudžiamajame teisme buvo užbaigtas po daugiau kaip pusketvirtų metų trukusio proceso pirmojoje instancijoje – jis buvo pradėtas

2016 m. kovo 23 d., baigtas – 2019 m. lapkričio 19 d. priimant nuosprendį. Pirmosios instancijos teismas kaltinamosios DM atžvilgiu priėmė apkaltinamąjį nuosprendį, bet antrosios instancijos teismas – Specializuotas apeliacinis baudžiamasis teismas – 2020 m. lapkričio 9 d. jį panaikino dėl to, kad rengiant 2016 m. kovo 22 d. kaltinamąjį aktą buvo padaryta pažeidimų ir kaltinamasis aktas neatitiko NPK 246 straipsnyje nustatytų reikalavimų. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad į daugelį pirmosios instancijos teismo posėdyje gynėjų pareikštų prieštaravimų nebuvo tinkamai atsižvelgta. Vis dėlto kaltinamajai DM baudžiamoji byla nebuvo nutraukta, nes pagal galiojantį NPK apeliacinės instancijos teismas neturi NPK 334 straipsnio 4 dalies antroje alternatyvoje nustatytos teisės.

- 35 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, atsižvelgiant į aprašytą bylos nagrinėjimo eigą ir įsiteisėjusį apeliacinės instancijos teismo sprendimą, nekyla abejonių, kad nuo 2016 m. kovo 22 d. buvo tenkinamos tuo metu galiojusios redakcijos NPK 369 straipsnio 4 dalies trečioje alternatyvoje nustatytos sąlygos, kiek tai susiję su kaltinamajai DM pareikštais kaltinimais. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo manymu, teisingai taikant šią teisės nuostatą, pirmosios instancijos teismas baudžiamąją bylą kaltinamajai DM turėjo nutraukti dar 2016 m. Specializuoto baudžiamojo teismo kolegija, nagrinėjusi 2016 m. iškeltą bylą, padarė klaidingą išvadą, kad ikiteisminiame procese nebuvo padaryta atitaisomų esminių procedūrinių pažeidimų, dėl to kaltinamajai DM iškelta baudžiamoji byla tebėra nagrinėjama, o visas procesas tęsiasi jau beveik dešimt metų.
- 36 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad Bulgarijos Respublikos Konstitucinis Teismas 1999 m. sprendime konstatavo, jog „teisės nuostata, pagal kurią nutraukiamos nagrinėjamos bylos, <...> nesuderinama su teisinės valstybės reikalavimais užtikrinti įgytas teises, teisinį tikrumą ir nuspėjamumą“. Šiuo atveju NPK nėra aiškios nuostatos dėl procesų, vykdomų pagal ankstesnės redakcijos XXVI skyrių, nutraukimo. Vis dėlto tai kyla iš aplinkybės, kad nenumatyta pereinamojo laikotarpio nuostatos, kurioje būtų reguliuojamas tokių procesų statusas.
- 37 Kitame – 2010 m. – sprendime Bulgarijos Respublikos Konstitucinis Teismas konstatavo, kad draudimo taikyti įstatymus atgaline data nesilaikoma tuomet, kai naujas teisinis (nors ir pagal kitą teisinę sistemą) atsiradusios teisės poveikio vertinimas nulemia teisių panaikinimą arba kai iš to kyla neigiamų pasekmių ankstesniems atvejams. Atsižvelgiant į teisinės valstybės principą, konstitucinės teisės požiūriu neleidžiama, kad dėl teisės aktų leidėjo sprendimo asmuo, kuris tam tikras teises įgijo ir elgėsi nepažeisdamas esamos teisinės sistemos, vėliau patirtų neigiamų pasekmių.
- 38 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo manymu, ši Bulgarijos Respublikos Konstitucinio Teismo nuomonė nagrinėjamu atveju turi lemiamą reikšmę būtent dėl to, kad iki 2017 m. lapkričio 5 d. galiojusios ir nuo šios datos galiojančios redakcijos NPK XXVI skyriaus nuostatos labai skiriasi. 2016 m.

kovo 22 d., galiojant ankstesnei teisinei sistemai, kaltinamoji DM įgijo teisę, kad pagal NPK 369 straipsnio 4 dalį jos baudžiamoji byla būtų nutraukta, ir keturis kartus pareiškė, kad nori pasinaudoti šia teise. Naudojimuisi šia teise neturi reikšmės aplinkybė, kad dėl teismo klaidos jos atsiradimas buvo konstatuotas po beveik penkerių metų, galiojant kitam įstatymui, kuriuo vadinamieji ankstesni atvejai nėra reguliuojami ir šiuo atžvilgiu jiems sukuriamos neigiamos pasekmės.

- 39 2013 m. redakcijos NPK XXVI skyrius buvo taikomas dėl visų nusikalstamų veikų pagal Bulgarijos baudžiamąjį kodeksą, išskyrus sunkias tyčines nusikalstamas veikas, kurių pasekmė yra mirtis. Taigi NPK 368 ir 369 straipsniai buvo taikomi ir dėl veikų, patenkančių į Tarybos pamatinio sprendimo 2008/841/TVR taikymo sritį, visų pirma dėl priklausymo nusikalstamai organizacijai, kaip tai suprantama pagal NK 321 straipsnio 3 dalį, siejamą su 2 dalimi, ir dėl atitinkamų šalutinių nusikalstamų veikų.
- 40 Šiomis iki 2017 m. lapkričio 5 d. galiojusiomis NPK nuostatomis įgyvendinama Pamatinio sprendimo 2008/841 4 straipsnyje numatyta galimybė su nusikalstama organizacija susijusių nusikalstamų veikų atveju tam tikromis aplinkybėmis (šiuo atveju – dėl ikiteisminio tyrimo institucijų neveikimo arba ikiteisminiame procese padarytų esminių procedūrinių pažeidimų) nusikaltusiam asmeniui netaikyti bausmės.
- 41 NPK XXVI skyrius yra priemonė užtikrinti veiksmingą teisminę apsaugą, kaip ji suprantama pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies trečią sakinį, nes juo užtikrinama kaltinamojo teisė, kad jo byla per kuo trumpesnę laiką viešai ir teisingai išnagrinėtų teismas, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnį.
- 42 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas laikosi nuomonės, kad šiuo metu galiojantis NPK XXVI skyrius (NPK 368 ir 369 straipsniai), kuriuo gerokai pakeistos pirmiau galiojusios redakcijos skyriaus nuostatos, bet nenumatyta pereinamojo laikotarpio nuostatos dėl dar nagrinėjamų, pagal ankstesnę teisės normą pradėtų bylų, ir iš kaltinamojo faktiškai atimama galimybė pasinaudoti įgyta teise į baudžiamosios bylos nutraukimą, pažeidžia Sąjungos teisę.
- 43 Teismo manymu, pažeidžiamas Pamatinio sprendimo 2008/841 4 straipsnis, nes užkertamas kelias tam, kad Bulgarijos Respublikoje, kuri yra Sąjungos narė, būtų taikomos priemonės, užtikrinančios, kad su organizuotu nusikalstamumu susijusių nusikalstamų veikų atveju nusikaltusiam asmeniui tam tikromis aplinkybėmis būtų netaikoma bausmė po to, kai tokios priemonės jau buvo nustatytos ir kaltinamasis įgijo teisę jomis pasinaudoti.
- 44 Pažeidimas yra susijęs ir su ESS 19 straipsnio 1 dalies trečiu sakiniu, nes iš asmenų, kuriems dėl Pamatiniame sprendime 2008/841 nurodytų nusikalstamų veikų suteiktas kaltinamojo statusas, atimama galimybė gauti veiksmingą teisminę

apsaugą, kiek tai susiję su teise, kad jų byla būtų išnagrinėta per kuo trumpesnę laiką.

- 45 Taip pat pažeidžiamas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 52 straipsnis, siejamas su 47 straipsniu, nes apribojamas veiksmingos teisinės gynybos, kuri nacionalinėje teisėje buvo sukurta įgyvendinant Sąjungos pamatinį sprendimą ir atsižvelgiant į daugybę nepalankių EŽTT sprendimų, taikymas ir dėl to kyla abejonių dėl viso baudžiamojo proceso sąžiningumo.
- 46 Dėl pirmiau nurodytų priežasčių prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas laikosi nuomonės, kad teisingam sprendimui baudžiamojoje byloje, kurią jis iškėlė pagal prokuratūros pateiktą kaltinamąjį aktą, priimti reikalingas atsakymas į klausimą, ar pirmiau nurodytos Sąjungos teisės nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai įtvirtintos NPK (iš dalies pakeistas DV Nr. 63/2017, įsigaliojo 2017 m. lapkričio 5 d.) XXVI skyriuje, kuriomis panaikinama kaltinamojo teisė į tai, kad baudžiamoji byla jam būtų nutraukta, jeigu ši teisė atsirado galiojant įstatymui, kuriame tokia galimybė buvo numatyta, bet dėl teismo klaidos ji buvo konstatuota tik panaikinus tą įstatymą, ir į klausimą, kokios konkrečiai Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje numatytos veiksmingos teisinės gynybos priemonės turėtų būti užtikrinamos tokiam kaltinamajam, visų pirma ar nacionalinis teismas gali remdamasis Sąjungos teise nurodyti nutraukti baudžiamąją bylą tokiam asmeniui, kai tai būtų vienintelė ir tinkamiausia proceso eigos kompensavimo forma.